

OPAKI DE AK ZEKERIJA

(Uz de ju zbirku *Zašto je za utala reka*)

U slavnom sirijskom gradu Damasku rodio se 1931. godine de ak po imenu Zeke-rija Tamir. U Siriji, kao i drugde u zemljama Srednjeg istoka, sva muška deca iz siromašnijih porodica mnogo rade od malena. Godinu po godinu, Zekerija je izu io kova ki za-
nat i postao kova .

Kovao je konjske potkovice, kose i srpove i klepao sekire, motike i raonike. Mo-
žda je, kao pravi Damaš anin, ponekad skovao i koju sablju dimiskiju – ko e ga znati!?
Voleo je da ita i itao je sve što bi mu došlo do ruku, gutao sve nove i nove knjige, ose a-
ju i da i sam želi da pri a neke svoje pri e. I tako, sve dok nešto iz njega nije progovorilo:
onako, samo od sebe.

Pisao je pri e i pri ice i itao ih najboljim drugovima. Drugarica nije mogao ni
imati bogzna koliko, jer tu, gde je on živeo, de aci i devoj ice igraju se zajedno i u školu
idu zajedno samo dok su mali. im do u tamo negde do petog-šestog razreda osnovne
škole – razdvajaju ih i de aci više ne mogu slobodno da se igraju ak ni sa svojim sestra-
ma od strica ili ujaka, a devoj icama je druženje s de acima zabranjeno još triput strože.

Zekeriji je to, a i mnogo štošta drugo, izgledalo tužno i naopako. Nije trpeo ne-
pravdu i, ose aju i da pomo u eki a i nakovnja ne može ispraviti svet, pisao je pri e u
kojima se stvarni život, pun gor ine i jada, bar na trenutke pretvarao u neki druk iji i bolji,
a svet u mesto gde se živelo ljudskije i lepše.

Gledao je svojim o ima kako se neki ljudi prave važni kad imaju što drugi nemaju
i kako neki osioni policajci prete siromasima, a snishodljivo se ophode s bogatašima. Slu-
šao je svojim ušima kako neki lažu, varaju ili ogovaraju. Bolelo ga je kad vidi kako neki
ljudi mu e svoje konje ili magarce i patio je gledaju i kako lažni sveštenici i kojekakve
vra are uzimaju i poslednju paru prostim i praznovernim ljudima i ženama da bi ih, tobo-
že, izle ili ili oslobodili uroka i zlih ini. Znao je dobro, iz svoga sopstvenog malog života,
kako gladna sirotinjska deca po vasceli dan tr e i rade i služe, sve dok ne padnu od umora.
Najviše se užasavao rata i strašnog obi aja koji vlada u nekim krajevima arapsko-islam-
skog sveta – dužnosti brata da ubije sestru ako na nju padne sumnja da je “obrukala rodbi-
nu”.

Kad je napisao prve svoje pri e, one su govorele istinu o tom svetu, prepunom laži.
Znao je da ga on sam ni time ne e ispraviti, ali ako bi mnogi progovorili istinu ne obziru i
se na zabrane... ko zna, možda bi tada moglo biti bolje? U svakom slu aju, on druk ije ni-
je umeo. I tako je pisao.

Svi koji su slušali ili itali njegove pri e bili su za u eni i uplašeni i govorili su mu
da je istina o kojoj on piše opasna i da je on jedan opak de ak i momak kad može tako da
govori o svemu što postoji od davnina na isti na in, pa prema tome treba da postoji zau-
vek, makar i ne bilo istinito.

A Zekeriji se baš dopadalo da bude opak i nije želeo da laži traju ve no. I po eo je
pisati još opakije pri e kojima je smicao masku s lica samožive vlasti, prikazuju i tiraniju
mo nih vladara koji se boje jedino sopstvenog naroda, oholost ministara, pokvarenost po-
licajaca i koristoljubivost sveštenstva. Tako je on video svoj svet.

Prvu pri u objavio je tek kada mu je bilo dvadeset i sedam godina. Kad je, godinu-
dve kasnije, uspeo na i neustrašivog izdava a za svoju prvu zbirku, punu gorke satire, sve

se diglo protiv njega: govorili su da Tamiru ništa nije sveto. Ali mnogi čitaoci divili su se njegovom pisanju, lišenom svakog licemerja.

Pri tome, zapleti u Tamirovim priama su čudni i nepredvidljivi. Čitalac i ne primeti kad je uhvaćen u magičnu mrežu njegovih briljantnih ideja. Tek kad stignete do kraja priče, shvatite da ste, kao u kakvom čudesnom snu, odvedeni daleko od svega čemu ste se mogli nadati. Prvi su to приметili Englezi i Nemci i, čim su se pojavili prevodi njegovih priama u Evropi, svi su samo rekli “Ah! Kakav pisac!”

Kao veoma vrlo poznat satiričar, Tamir je objavio svoju prvu zbirku dečjih priama. Bile su to priame u kojima se nije govorilo o “prekrasnom svetu detinjstva”, gde deca znaju samo za potoke i cveće, leptire i plavo nebo. Njegove dečje priame bile su jedinstvene, jer se on i deci obraćao govoreći istinu. Ni trunke laži! Čemu to, pa deca veoma vrlo dobro znaju šta je istina a šta nije i šta je dobro a šta zlo!

Istovremeno, dijalozi u njegovim dečjim priama tako su jednostavni, iskreni i ljupki da naprosto opčinjavaju. Dijalozi su ona tanana zlatna nit koja, više i od samih tema i glavnih junaka i junakinja, čini njegove dečje priame – dečje priame.

Gledaju i na svet dečjim očima, opaki mali Zekerija video je ono što deca uistinu vide: plavo nebo, ali, najčešće, iz ulice ruševnih i bednih kuća; cvetne livade, ali i blatnjave sokake kroz koje cure mali smrdljivi potoci otpadne vode; poslastice arnice, ali i esto samo kroz izlog, s komadom suva hleba u ruci, ili sasvim prazna želuca; ptice i šarene lopte, ali viđene očima detinjstva koje se provodi u bućim i prljavim radionicama, od jutra do sutra. Igraju i se, deca u njegovim priama katkad nisu dobra, veoma znaju biti i uobražena i nevaljala. Neko može izdati svoje drugove, ružiče se posvaćati sa suncem ili pticom, devojčica sa svojom lutkom. Ali deca se znaju i pokajati, i popraviti. Nepopravljivost postoji samo u svetu odraslih i silnih.

I ponovo se digla povika da Zekeriji Tamiru ništa nije sveto, pa – eto – ni detinjstvo, koje treba da je bezbrižno i srećno. Zašto govoriti deci o tegobama života i ružnom ama sveta, pitali su. Nije im se sviđalo što neko govori protiv drevnih običaja, ljudskih navika i *mozga koji ne misli*.

A Zekerija Tamir je ostajao opak, sav *na svoju ruku*. Hteo je da deci govori istinu i činio je to, kao i uvek, malo opak ali veoma pošteno, lepim stilom i rukopisom, na najlepšem i najjednostavnijem arapskom jeziku.

Tamir veoma odavno živi u Oksfordu, i dalje piše priame i bavi se novinarstvom. Dok je još živio u rodnom Damasku, koji posećuje bar jednom godišnje, uređivao je ugledne književne časopise. On je i osnivač prvog arapskog dečjeg časopisa *Usama* (omiljeno ime za dečake u Siriji), a njegove zbirke *Zašto je za utala reka* (1973) i *Ružiče rekla lasti* (1977), kao kompletne knjige priama za decu, prvenci su ovog umetničkog žanra kod Arapa.¹

Tamirove su dečje priame veoma neobičajne i, eto, češće ozbiljne nego šaljive ili poučne. Zekerija Tamir obraćao se deci, kao i naš Duško Radović, uvek misleći u sebi ono – *poštovana deco*. Njegove priame stoga odišu uozbiljenošću i istinitim duhom tegobnog vremena u kojem su nastale, vremena punog gladi i ratova. Ono što tim priama daje posebnu boju, pored duboko klasične jednostavnosti Tamirovog jezika i stila, jeste njihova prožetost duhom drevne narodne pripovedačke tradicije. U delu sveta koji nam je

---

¹ Ovaj izbor sadrži celu zbirku *Zašto je za utala reka*, dve priame iz zbirke *Zapožareni Damask* (Damask 1973) i ciklus od 40 sasvim kratkih priama pod naslovom *Randa se igra* iz zbirke *Tigrovi, desetog dana* (Bejrut 1978).

darovao slavne *Pri e hiljadu i jedne no i* Tamir je bio prvi koji je jasno prepoznao prirodnu vezu drevnih bajki i basana sa svetom prave, moderne de je pri e.

Tamir je za sada neprevazi en u tome ne samo u Siriji, ve i u svojoj široj arapskoj domovini koja se proteže od Turske, Irana i Indijskog okeana preko severa Afrike sve do obala Atlantika, a nekoliko njegovih de jih pri a (Skakavci dolaze, Konj, Bela golubica, itd) štampao je UNESKO u velikim tiražima, na arapskom i u prevodu na razne strane jezike, kao prekrasne malene slikovnice od samo jedne pri e. Ipak, Tamir je nedavno rekao kako je uveren da su se deca koja e ga u svemu prevazi i ve poodavno rodila i da e ta doju erašnja deca uskoro objaviti na arapskom jeziku tako lepe de je pri e, da e njegove smesta pasti u zaborav.

Jedva ekamo da se i te nove izvrsne pri e pojave, ali ko je pro itao ove Tamirove, ne e ih baš tako lako zaboraviti.

Srpko Leštari
Zemun, avgusta 2001.